

PRÒLEG

El més enllà,
en el més endins

JORDI LLAVINA

Del personatge barceloní que escriu un diari entre els anys 1710 i 1715 –un dels dos protagonistes d'aquest bell llibre de Jordi Carrió–, n'anem coneixent coses a mesura que compartim el relat del que li passa, del que pensa o del que sent. Sabem, per exemple, que ha tingut un fill de la seva primera esposa. Sabem que li agraden les dones: “El meu locus amoenus és on sou les dones i les vostres roses florides”. I que és vell –o, si més no, madur–, però que, a diferència del Chateaubriand d'*Amour et Vieillesse*, no renuncia al plaer i a l'amor.

Jordi Carrió s'ha empescat una història del set-cents per presentar-nos un esperit humà àvid de coneixement, d'ulls admirats i cor ample, que, abillat amb les robes del Barroc, mostra una ment fonda, inequívocament actual. D'entrada, constitueix un tret ben actual que el diari aplegui, d'una banda, les notes d'una noble activitat de diletant –el nostre protagonista és un home de lletres de cap a peus, o, més ben dit, un *homme d'esprit*: melòman convençut, que creu en l'elevació de l'esperit derivada de la contemplació; lector dels clàssics...–, i, de l'altra, el registre minuciós d'un enamorament, tan inesperat com joiós, i dels dies que vindran, per enunciar-ho amb el títol del llibre

anterior d'en Carrió. Ella, la “*donna novella*”, és cantant, filla de Nàpols, i respon al nom d'Elena. De pell blanca, impol·luta, com correspon al cànon de bellesa de l'època recreada. Una noia delicada, d'una extrema sensibilitat, que, això no obstant, quan convé sap posar-se a l'altura dels altres; posem per cas, a la dels joves enjogassats, “desllenguats”, que li tiren floretes al carrer, “afalacs i atrevides picardies, a les quals tu sempre respons amb el teu enginy d'arrel napolitana”.

Des del primer vers, l'enginyós experiment poètic de Jordi Carrió m'ha dut el record de la literatura de Joan Perucho, un home que estimava el segle XVIII i que se servia, una vegada i una altra, de la història –de la història ben documentada o d'una seva particular història apòcrifa, feta a mida dels seus llibres tan suggeridors–, tot plegat per fer-nos avinent cares diverses de l'ànima humana, no sempre complaents o tranquil·litzadores. *Suite Barcelona* aplega les reflexions d'un home madur que, com s'ha dit, s'ha tornat a enamorar. Acabarà prenent la ruta de l'exili, però en els primers poemes de l'obra aquesta ruta encara no la pressent: “No tinc cap recança d'un temps de paradís que encara no he trobat, però vull creure que la utopia ens ajuda a fer l'esbós de l'esdevenidor”. No la pressent, la ruta de l'exili, però en canvi sí que pressent “un futur ple d'incerteses” per al seu món, per a la seva Barcelona natal: “No ens serà fàcil vèncer la llarga por”. La ciutat bullirà, el foc i les bombes esclataran pels carrers. L'esdevenidor no tin-

drà aturador en la desgràcia i l'infortuni. “La nostra és una fràgil ciutat de l’esperança”, deia en una entrada de l’agost de 1710. A l’inici de 1715, en canvi, ja reporta això altre: “Sota els signes de l’exili, davant la bellesa engegadora de la badia de Nàpols, novament m’estimo aquest món, la terra que m’acull i la ciutat on finalment s’esborrarà el meu des-tí: la meva endolada, llunyana i fràgil ciutat que m’espera, Barcelona”. Aquests són els últims versos del llibre. Tristos i esperançats alhora.

No deixem l’escriptura, tan reveladora, del dietarista. El llibre ens fa entrar en la cambra més íntima del protagonista, ens fa participar de les seves aficions, de la seva adoració per la bellesa de la dona: “La cabellera negra, la pura neu del coll, l’ardent vermell dels llavis”. Els colors, certament, són els colors retòrics de la bellesa femenina de l’època –com també és molt de l’època barroca el tòpic de la noia que es pentina, que va fer servir el Rector de Vallfogona i que, tres segles i mig després, va reprendre Gabriel Ferrater–; però la manera com acaba el poema ja avança la modernitat, i té alguna cosa del nostre Foix: “El cert i l’incert són u i viure m’és bell”.

En el pla de la història, hi ha una contradicció constant entre la incertesa social, l’amenaça latent, i l’epifania amorosa que viu el nostre home: “L’amor és llum que creix”. Però aquesta llum creix en un ambient apagat, destenyit com una cortina vella. “El que no veiem en cada un dels moments de la vida ho podem veure, de cop, en un sol instant”.

La confessió del sentiment ens fa pensar –inevitablement, invariablement– en algú d’ara mateix. Hi ha versos que ens recorden Ferrater, a qui ja he esmentat en el paràgraf anterior. Els “tres poncems mullats de sol damunt la llosa del brollador” són, sens dubte, una picada d’ullet al poema “Tres llimones”, del reusenc: “Mira: / tres llimones, posades / a l’aspre de la llosa. / [...] es mullen de sol / i pots considerar / sense dubte ni pressa / la mètrica senzilla / que les enllaça”. El personatge del poema –deixeu-me parlar de *poema*– de Jordi Carrió també tracta de detectar la mètrica, senzilla o no, que enllaça moltes de les seqüències que ens relata. És modern, però. Sap respirar “una mica de temps en estat pur”, com els budistes i els místics. Sembla que hagi llegit el modern Ferrater, a qui ret algun altre subtil homenatge: “Amb la llàntia petita en tenim prou per fer llum a les tènues pàgines del *De Homine*, que conec tan bé”. Com no ens havien de recordar, els versos transcrits, aquells altres del poema “Josep Carner”, del gran dels Ferrater?: “és petita / la làmpara amb què en tinc prou per fer llum / a les pàgines tènues del llibre, les poesies de Carner, / que tu em vas donar ahir”. O en el bellíssim “Dia de mercat”: el “ventet menut i fred que corre pels carrers que des de la muralla vella donen a la plaça del Born” remet, és clar, a “aquell ventet menut pels llargs carrers / de noies flors i fulles” de l’autor de *Da nuces pueris*. Aquesta hipertextualitat no és casual. Carrió, amb el seu complex exercici retòric, dóna veu a

un home del set-cents que pensa i sent com un home del nostre segle. I aquí hi ha, em sembla, una de les agradables consecucions del llibre.

He citat "Dia de mercat". Llegiu, d'aquest poema, els següents versos, tan intensos, que semblen extrets d'una pàgina de Flaubert:

Fa goig avui la jove hortolana, amb una mà reposant sobre el pit a flor de pell i l'altra que fa com un vano i es desplega sobre el taulell curull de viandes mentre ens canta les excel·lències de borraïnes, apis, pèsols, faves, cebes, cols, naps, pomes velles i maduixes primerenques i ens ofereix un tendrís-sim manat de julivert moll de rosada que diu que ho cura tot. Com si em fos la mateixa Amaril·lis, el seu vestit cenyit a una brevíssima cintura traspua sentors d'herba fresca i els seus llavis escampen somriures torbadors.

Abans ja ens havia informat que pel fet d'estar enamorat troba boniques tantes altres noies. L'amor oxigena la ment: "Amb tu és més ample el món". A més, cal tenir en compte que, en aquest cas, l'amor es fa realitat gràcies a una noia l'instrument musical de la qual, la seva veu, és d'una prodigiosa sofisticació.

El personatge no deixa d'anotar clarícies de la seva vida moral en el diari que porta. L'èfrasi ocupa bona part del poema "Vanitas", en què es descriu una vanitas, la més radical de les natures mortes:

El sentiment que es desprèn del crani voltat de cargols de mar amb el nacrat del buit ben visible... La sensualitat d'infinat de flors finament acolorides acompanyades d'un únic i esplèndid gira-sol...

No és estrany que aparegui un quadre com aquest: la consciència del protagonista està travessada de forces diverses, sovint encontrades, com també de presagis funestos. És producte de la il·lusió, el que està vivint amb la bella Elena? La realitat consisteix només en la desolada atmosfera d'un país que no acaba de sortir de la guerra, i que ha obligat que l'amada se n'hagués de tornar, sisplau per força, al seu país "abans que els camins de terra i mar d'aquesta ciutat tan difícil no estiguin tots segats"? Comença l'exili. La fugida de la napolitana i l'exili interior del protagonista: "Avui tots els brolladors tenen glaçat el broc i només les llàgrimes corren, luctuoses", llegim en una imatge d'un decadentisme precís, permeteu-me que sigui anacrònic. El signe del temps és, com més va més, fosc, tenebrós: "Els mots revelen la certesa fatal d'una ciutat vençuda, però aquest vespre encara em batega el cor, el dia s'ha alçat clar i no tot és malaurança". Sembla que el remolí de la devastació ha començat a xuclar-ho tot, els homes i les cases: "Diré la desolació de les muralles i la ruïna dels habitants. Diré de la mort i del plor". Nosaltres podríem objectar-hi aquell vers ferraterià: "No diré res de mi". En realitat, dient tant del que l'envolta, el protago-

nista s'està descrivint amb justesa: confinat i amb les defenses baixes, com l'animal acorralat que tem l'enemic predador.

La mort avança pels carrers de Barcelona. La desolació campa pertot. Com l'alquimista Palau i Fabre, el nostre dietarista diu "ja no sé escriure més". I, de manera semblant al que va escriure ell (al que havia d'escriure Palau i Fabre uns quants segles més tard, vull dir), també el nostre amic apunta en el seu diari: "deixo sobre el paper tota la sang". El poema "Partença", com ha indicat molt bé Joan Santanach, inclou un ressò de J.V. Foix. O més d'un, perquè també aquí "les ombres són de pedra", com en la prosa superrealista de *Les irrealis omegues*, del de Sarrià. El poema va llanguint en la desesperança del moment viscut. Les imatges de "Tu no hi ets", tan severes com commovedores, ens donen la mesura d'aquest temps de trasbals i dolor (21 de novembre de 1714: ja està tot dit!):

Dol veure el verger en abandó. L'herba que creix als terrats.
La bugada que penja desvalguda. Una maroma morta a la
platja. Els molins aturats. El port sense vaixells. El silenci
massa llarg de l'espera.

Són imatges que enllacen molt bé amb la fonda senzillesa de les del seu llibre anterior, *Els dies que vindran* (Fonoll, 2009). Al capdavant, el personatge que ens ha regalat la seva veu en aquest llibre magnífic puja al vaixell: "se'm fa

estrany sentir que la felicitat m'esclata al cor". Ha perdut "casa, cant i senyera". Però reconeix que "dins la meua veu viurà la Pàtria" –i ara, ves per on, penso en el soldat de Brooke: també això és modern–. Va a la recerca d'un futur en pau, al costat de la dona que estima (jo, capció, em pregunto: deurà ser al port, ella, esperant-lo? O en algun port del món només hi quedarà, per rebre'l, la Desconeguda?). Com s'ha pogut veure, Jordi Carrió ha escrit un llibre delicadament actual, en què, hàbilment vertebrada per una història ambientada a començaments del segle XVIII, hi ha molta poesia de l'autèntica. Una poesia que avui, a començaments del segle XXI, ens continua sent ben necessària.